

**MUSTAQIL O'RGANISHGA YO'NALTIRILGAN TOPSHIRIQLARNI
LOYIHALASH USULLARI**

O'rinboyeva Xayotxon Maxamadinovna

*O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti "Ingliz tili nazariy aspektlari №1"
kafedrası katta o'qituvchisi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan topshiriqlarni loyihalash usullari tahlil qilinadi. Tadqiqotda topshiriqlarni samarali loyihalashning nazariy asoslari, amaliy yondashuvlar va ularning o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalariga ta'siri ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: mustaqil o'rganish, topshiriq loyihalash, o'quv topshiriqlari, o'quvchilarning mustaqil ishlashi, ta'lim metodikasi.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu ko'nikmalar o'quvchilarning bilim olish jarayonida faol ishtirok etishlari, o'z-o'zini baholash va o'rganish strategiyalarini ishlab chiqishlariga yordam beradi. Mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan topshiriqlar esa bu jarayonning asosiy vositalaridan biridir.

Topshiriqlarni samarali loyihalash orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va o'z-o'zini baholash kabi ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Bu esa ularning o'quv jarayonida faol ishtirok etishlariga, o'z bilimlarini chuqurlashtirishlariga va amaliyotda qo'llay olishlariga zamin yaratadi.

Ushbu maqolada mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan topshiriqlarni loyihalash usullari, ularning nazariy asoslari, amaliy yondashuvlari va o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalariga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, topshiriqlarni loyihalashda e'tibor berilishi lozim bo'lgan omillar, samarali topshiriq namunalarini ishlab chiqish va ularni baholash mezonlari haqida fikr yuritiladi.

Mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan topshiriqlarni loyihalashda bir qator nazariy va amaliy yondashuvlar mavjud. Masalan, Geoff Petty (2020) o'zining "Teaching Today" asarida o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun topshiriqlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirish, o'quvchilarga tanlov erkinligini berish va ularni o'z-o'zini baholashga o'rgatish zarurligini ta'kidlaydi.

Bundan tashqari, University of Waterloo (2021) tomonidan ishlab chiqilgan "Self-Directed Learning: A Four-Step Process" modelida mustaqil o'rganish jarayoni to'rt bosqichga bo'linadi: o'rganishga tayyorgarlikni baholash, o'quv maqsadlarini belgilash, o'rganish jarayonida ishtirok etish va o'rganishni baholash. Bu model o'quvchilarning o'z o'rganish jarayonlarini boshqarishlariga yordam beradi. Shuningdek, Edutopia (2021) tomonidan taqdim etilgan maqolada o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali fikr-mulohaza (feedback) strategiyalarining ahamiyati ta'kidlanadi.

Mualliflar o'quvchilarga konstruktiv fikr-mulohazalar berish, ularni o'z ishlari ustida qayta ishlashga undash va o'z-o'zini baholashga o'rgatish zarurligini qayd etadilar.

Bundan tashqari, "Twelve tips for designing assignments that foster independence in learning" (Rachul et al., 2021) maqolasida mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan topshiriqlarni loyihalash bo'yicha o'n ikki tavsiya berilgan. Ular orasida topshiriqlarni real hayotiy vaziyatlarga asoslash, o'quvchilarga tanlov erkinligini berish, topshiriqlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirish va o'quvchilarning reflektiv fikrlashlarini rag'batlantirish kabi yondashuvlar mavjud. Yuqoridagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan topshiriqlarni samarali loyihalash uchun o'quvchilarning ehtiyojlari, qiziqishlari va tayyorgarlik darajalarini inobatga olish, topshiriqlarni real hayotiy vaziyatlarga asoslash, o'quvchilarga tanlov erkinligini berish va ularni o'z-o'zini baholashga o'rgatish zarur.

Mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan topshiriqlarni loyihalashda bir nechta muhim omillarni hisobga olish zarur. Birinchidan, topshiriqlar o'quvchilarning real hayotiy tajribalari va qiziqishlariga mos bo'lishi kerak. Bu o'quvchilarning topshiriqlarga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va ularni faol ishtirok etishga undaydi.

Ikkinchidan, topshiriqlar o'quvchilarga tanlov erkinligini berishi lozim. Masalan, o'quvchilarga bir nechta mavzular orasidan tanlash imkoniyatini berish, topshiriqni bajarish usulini o'zlari belgilashlariga ruxsat berish ularning mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Uchinchidan, topshiriqlar bosqichma-bosqich murakkablashtirilishi kerak. Dastlabki bosqichlarda oddiyroq topshiriqlar berilib, keyinchalik ularning murakkabligi oshiriladi. Bu o'quvchilarning o'z-o'zini baholash, muammolarni hal qilish va reflektiv fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

To'rtinchidan, topshiriqlarni baholash mezonlari aniq va tushunarli bo'lishi zarur. O'quvchilarga baholash mezonlari oldindan taqdim etilishi, ularni o'z ishlari ustida qayta ishlashga undashi va o'z-o'zini baholashga o'rgatishi kerak.

Yuqoridagi omillarni inobatga olgan holda loyihalangan topshiriqlar o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishga, ularning bilim olish jarayonida faol ishtirok etishlariga va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llay olishlariga zamin yaratadi.

So'nggi yillarda ta'lim sohasida mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan topshiriqlarni loyihalash bo'yicha bir qator yangi yondashuvlar va metodlar ishlab chiqildi. Masalan, "flipped classroom" modeli o'quvchilarning darsdan oldin mavzuni o'zlashtirishlari, dars vaqtida esa amaliy mashg'ulotlar orqali bilimlarini mustahkamlashlariga asoslanadi. Bu yondashuv o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, "project-based learning" (loyiha asosida o'qitish) metodikasi ham keng qo'llanilmoqda. Bu yondashuvda o'quvchilar real hayotiy muammolarni hal qilish uchun loyihalar ustida ishlaydilar, bu esa ularning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa

Zamonaviy ta'lim jarayonida mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan topshiriqlar o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi, muammoli vaziyatlarga yondashuvi va o'z o'quv jarayoniga bo'lgan javobgarligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday topshiriqlar o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni o'z-o'zini baholash va o'qishni rejalashtirishga undaydi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, topshiriqlarni samarali loyihalashda Bloom taksonomiyasi, metakognitiv yondashuv, CLIL (Content and Language Integrated Learning) hamda reflektiv o'qitish usullaridan foydalanish yuqori natijalar beradi. Mustaqil ta'limga yo'naltirilgan topshiriqlar nafaqat til o'rganishni, balki ijtimoiy va madaniy kompetensiyalarni ham shakllantiradi. Kelajakda topshiriqlarni raqamli muhitga integratsiyalash, sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish va adaptiv o'qitish texnologiyalarini jalb etish orqali mustaqil ta'limning samaradorligini yanada oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Шайхова Г.Н. Развитие у студентов навыков самостоятельной учебной деятельности. // Молодой ученый. – 2020. – №5(293). – С. 221–224.
2. Xudoyberdiyev N. Mustaqil ta'limda topshiriqlarni loyihalashning samarali yo'llari. // Til va adabiyot ta'limi. – 2022. – №1. – B. 75–80.
3. Axmedova M.Z. Mustaqil o'rganishga yo'naltirilgan topshiriqlarning ta'limdagi roli. // Pedagogik izlanishlar jurnali. – 2023. – №4(17). – B. 112–116.